

12. Череп А. Реінжиніринг – філософія управління підприємством харчової промисловості: [монографія] / А. Череп, К. Потопа, О. Ткаченко. – К.: Кондор, 2009. – 368 с.
13. Менеджмент організацій: [підручник] / [Л. Федулова, І. Сокирник, В. Стадник, М. Йохна, О. Новиков та ін.]; за ред. Л. Федулової. – К.: Либідь, 2004. – 448 с.
14. Лисевич В. Стратегічний моніторинг конкурентного середовища підприємств у системі стратегічного маркетингового управління конкурентоспроможністю / В. Лисевич // Вісник ДонДУЕТ: збірник наукових праць. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2003. – С. 100–108.
15. Sercovich F. Policy benchmarking in the developing countries and the economies in transition: principles and practice / F. Sercovich. – UNIDO, 2003. – P. 372–391.
16. Пастернак-Таранушенко Г. Конкуренція: [курс лекцій і практичних на руском и украинском языках] / Г. Пастернак-Таранушенко, В. Рожок – К.: Центр учебной литературы, 2002. – 322 с.

УДК 658:330.341.1

Швец Є.В.*асистент кафедри менеджменту
Харківського національного університету будівництва
та архітектури***Шамота О.А.***студентка
Харківського національного університету будівництва
та архітектури*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розкрито сутнісне розуміння поняття інноваційного потенціалу підприємства. Розглянуто особливості формування структури інноваційного потенціалу підприємства. Визначено та структуровано елементи інноваційного потенціалу підприємства. Виділено модель структури інноваційного потенціалу підприємства. Визначено основні напрями підвищення результативності діяльності підприємства в процесі формування його інноваційного потенціалу.

Ключові слова: ресурси, інноваційний потенціал підприємства, елементи інноваційного потенціалу, структура інноваційного потенціалу підприємства, модель, розвиток підприємства.

Швец Е.В., Шамота А.А. ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СТРУКТУРЫ ИННОВАЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье раскрыто сущностное понимание понятия инновационного потенциала предприятия. Рассмотрены особенности формирования структуры инновационного потенциала предприятия. Определены и структурированы элементы инновационного потенциала предприятия. Выделена модель структуры инновационного потенциала предприятия. Очерчены основные направления повышения результативности деятельности предприятия в процессе формирования его инновационного потенциала.

Ключевые слова: ресурсы, инновационный потенциал предприятия, элементы инновационного потенциала, структура инновационного потенциала предприятия, модель, развитие предприятия.

Shvec' E.V., Shamota O.A. FEATURES OF FORMING OF STRUCTURE OF INNOVATIVE POTENTIAL OF ENTERPRISE

In article understanding of concept of innovative potential of enterprise is in-process exposed. The features of forming of structure of innovative potential of enterprise are considered. Certain and structured elements of innovative potential of enterprise. The model of structure of innovative potential of enterprise is selected. Outlined basic directions of increase of effectiveness of activity of enterprise in the process of forming of him innovative potential.

Keywords: resources, innovative potential of enterprise, elements of innovative potential, structure of innovative potential of enterprise, model, development of enterprise.

Постановка проблеми. Сучасні підприємства, які змушені існувати в кризовому соціально-економічному середовищі, де відсутній платоспроможний попит потенційних споживачів, існує проблема нестачі обігового капіталу в підприємств, низька рентабельність діяльності. За таких умов сучасні підприємства повинні знайти нові, ефективні методи функціонування, відшукати або створити інші резерви свого розвитку, розробити та впровадити різноманітні матеріальні та нематеріальні інновації, сформувати та максимізувати свій інноваційний потенціал, оскільки від уміння його використання залежить ефективність реалізації цілей діяльності підприємства. На сучасному етапі господарювання уміння формувати, ефективно використовувати та накопичувати інноваційний потенціал є основним фактором забезпечення стабільного розвитку підприємства. Саме тому виникає необхідність розгляду

процесу формування інноваційного потенціалу підприємства та структуризації його елементів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам інноваційної діяльності підприємств в сучасних умовах приділяється досить багато уваги. Праці таких вчених, як Н.М. Гарматій, О.П. Кавтиш, Н.П. Круш, І.П. Сидорчук, О.В. Фарат, Р.Р. Русин-Гриник [1–4], присвячені дослідженню сутності та структури інноваційного потенціалу підприємства. Механізми, методи формування та управління розвитком інноваційного потенціалу досліджували вчені-економісти, зокрема, В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов, К.Б. Герасимов, І.В. Радзівіло, В.О. Касьяненко, В.І. Громека [5–9] та ін. Вагомий внесок у розвиток теорії оцінювання інноваційного потенціалу підприємства зробили такі науковці, як М.К. Бондарчук, Я.Р. Біленська, І.В. Родіонова, К.В. Іванова, Я.А. Громова [10–12] та ін. Однак, незважаючи на велику

кількість наукових досліджень із цієї проблематики, ще й досі не сформовано єдиного та цілісного підходу до сутності та структури інноваційного потенціалу підприємства, а рівень наявних теоретичних розробок не задовольняє потреби більшості підприємств. Тому існує гостра потреба подальших досліджень у цьому напрямі та у формуванні інноваційного потенціалу кожним підприємством для того, щоб цілеспрямовано його розвивати та накопичувати для реалізації ринкових можливостей.

Мета статті полягає в проведенні комплексного аналізу, узагальненні та уточненні сутності інноваційного потенціалу підприємства, його складників, визначенні особливостей формування його структури, виділенні моделі структури інноваційного потенціалу підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науково-економічній літературі [1–4] існують різні підходи до визначення поняття «інноваційний потенціал підприємства». Більшість учених [2; 4; 5; 10] розглядає інноваційний потенціал як сукупність ресурсів, необхідних для здійснення інновацій. Так, наприклад В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов вважають, що інноваційний потенціал підприємства – це сукупність ресурсів, які безпосередньо беруть участь в інноваційному процесі, перебувають у взаємозв'язку, і факторів, що створюють необхідні умови для ефективного використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому [5, с. 147].

Інші вчені [3, 7] роблять акцент на можливості використання ресурсів. Зокрема, І.В. Радзівіло розуміє під інноваційним потенціалом підприємства – складну динамічну систему з одночасним урахуванням та поєднанням впливу факторів і чинників середовища, внутрішніх та зовнішніх можливостей та здатностей, ефективності їх використання, принципів своєчасності та стратегічної направленості підприємства.

Водночас деякі автори [1; 12] трактують це поняття з позиції результату реалізації наявної можливості як реальний фактичний інноваційний продукт, отриманий в інноваційному процесі, тобто досягнутий рівень потенціалу.

На думку В.О. Касьяненко, інноваційний потенціал підприємства, крім матеріальної сторони процесу інтенсифікації (створення нової продукції чи технологій), характеризує і нематеріальну (зміна організаційної структури управління, принципів та форм управлінського впливу) [8].

Досить слушною є думка І.В. Родіонові, яка цей термін інтерпретує як сукупність явних та прихованих можливостей підприємства забезпечити реалізацію та отримання інновацій за допомогою залучення матеріальних, фінансових, науково-технічних, інформаційних ресурсів, які на основі накопиченого досвіду про результати науково-технічних робіт, винаходів, проектно-конструкторських розробок, зразків нової техніки та продукції зміцнюють фінансовий результат підприємства та зумовлюють конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Ми погоджуємося із твердженням, що інноваційний потенціал – це здатність до зміни, покращенню, прогресу, це джерело розвитку [11, с. 15].

На нашу думку, інноваційний потенціал підприємства – це сукупність наявних ресурсів, а також можливостей підприємства, що використовують у процесі здійснення інноваційної діяльності та здатність ефективно управляти ними з метою досягнення

відповідних інноваційних цілей і підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому.

Розгляд інноваційного потенціалу підприємства як здатності до впровадження інновацій потребує дослідження структурних елементів його формування. Існують різні точки зору щодо структури інноваційного потенціалу. При цьому одні дослідники [8; 9] ототожнюють його з науково-технічним та науково-дослідним потенціалами, інші [10; 12] вважають, що інноваційний потенціал визначається як частина економічного потенціалу, яка забезпечує розвиток науки й техніки та впровадження їх досягнень в економіку, а отже, її ріст.

Деякі визначення вчених [3; 4] ґрунтуються на структурному підході, виділяючи такі основні елементи, як науково-дослідна, кадрова, інформаційна, науково-технічна, інтелектуальна, матеріально-технічна, фінансова складові.

Інші науковці [1; 2] вважають головними елементами інноваційного потенціалу підприємства такі: науковий, освітній, управлінський.

Проведений аналіз та узагальнення відомих з наукової літератури та практики підходів до визначення структури інноваційного потенціалу підприємства дає нам можливість виділити такі основні його складники: інтелектуальний, науково-дослідний, науково-технічний, ринковий, інформаційний, організаційно-управлінський, фінансовий.

Зважаючи на вищевикладене, запропонуємо таку модель структури формування інноваційного потенціалу підприємства, яка показана на рис. 1.

Рис. 1. Модель структури інноваційного потенціалу підприємства

Так, інтелектуальний складник визначає можливість активізації креативного мислення, здатності до навчання, генерації та сприйняття ідей і задумів інновацій та доведення їх до рівня нових технологій, наукових розробок, організаційних й управлінських рішень. Це передбачає наявність на підприємстві спеціалістів з високою фаховою підготовкою й творчими здібностями, здатних застосовувати свої знання та вміння для продукування нових, практично спрямованих знань, втілювати їх в інновації конкретної спрямованості, що відповідають потребам ринку [10]. Отже, інтелектуальний ресурс пронизує все підприємство, постійно взаємодіє з кожним структурним елементом інноваційного потенціалу та є головним фактором успішного його розвитку.

Науково-технічний складник характеризує сукупність науково-технічних, науково-дослідних, науково-технологічних розробок, необхідних для практичного використання в інноваційній діяльності підприємства. Сутність науково-технічного ресурсу полягає у формуванні нових знань з високою теоретичною і практичною цінністю та перетворенні наукових знань на матеріальний продукт з високою споживчою вартістю, а також цей складник визначає технологічну гнучкість, швидку переорієнтацію виробничих потужностей для створення нового товару або модифікації та модернізації наявного [8].

Завдання інформаційного складника – схарактеризувати інформаційну забезпеченість підприємства, рівень повноти й точності інформації, необхідної для прийняття ефективних інноваційних рішень [4]. Тому наявність необхідної вірогідної інформації про предмет інноваційного рішення та про його наслідки може підвищити можливість успішного інноваційного впровадження. Характерною ознакою інформаційних ресурсів є їх невичерпність і можливість накопичуватися.

Управлінсько-організаційна складова частина інноваційного потенціалу підприємства формує умови для створення та реалізації основних і забезпечувальних інновацій, яка є при цьому частиною останніх (структура управління підприємством, методи та підходи до управління, організаційна структура). Тобто це здатність суб'єктів інноваційної діяльності до формування, організації, створення належних умов для функціонування й розвитку інноваційної діяльності підприємства [3].

Як зазначають сучасні науковці [3; 4], під інфраструктурним ресурсом треба розуміти широкий спектр структур, необхідних для забезпечення розвитку й підтримки всіх стадій інноваційного процесу. Отже, цей елемент характеризує наявність комунікаційних зв'язків, які зображають рівень визначеності та ефективності взаємодії підприємства з елементами зовнішнього середовища, що сприяють реалізації мети інноваційної діяльності, тобто наявність надійних зв'язків з партнерами, постачальниками ресурсів, каналами розповсюдження й збуту, споживачами інноваційної продукції.

Погоджуємося з думкою, що маркетинговий ресурс характеризується можливістю підприємства до систематизованого та планомірного спрямування всіх його функцій на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту [2, с. 148].

В інноваційному розвитку господарських структур особливого значення набуває розв'язання проблеми фінансового та інвестиційного забезпечення процесів розроблення й упровадження інновацій (доступність фінансових ресурсів, економія внаслідок зміни джерел фінансування, вартості фінансування тощо) [10, с. 197]. Отже, фінансово-економічний складник зображає відповідність фінансового стану, достатність інвестиційних ресурсів, кредитоспроможності й системи ефективного управління фінансами підприємства щодо забезпечення стійкої інноваційної діяльності на всіх етапах інноваційного циклу.

Таким чином, визначені елементи інноваційного потенціалу характеризують ресурсні можливості підприємства та спроможність до їх збільшення й активного використання, які забезпечать підприємству здійснення його інноваційних цілей та інноваційного розвитку в цілому. Саме тому стабільність існування та успішність розвитку підприємства значною мірою залежить від його інноваційної активності, розробки й просування на ринку нової ефективної у виробництві та споживанні продукції.

Зазначимо, що розгляд складників інноваційного потенціалу підприємства дає можливість визначити такі основні напрями підвищення результативності діяльності підприємства, як:

- створення принципів, методів та механізмів формування та управління процесами пошуку, використання та накопичення ресурсів інноваційної діяльності підприємства;

- досягнення відповідності освітнього й кваліфікаційного рівня та наявності креативного мислення персоналу щодо створення та реалізації інноваційної продукції;

- використання ефективних методів пошуку, обробки та адаптації інформаційних ресурсів для їх використання в наукових дослідженнях, виробничій, комерційній та управлінській діяльності підприємства;

- ефективне використання фінансів та залучення додаткових коштів для здійснення інноваційної діяльності підприємства;

- створення комплексних методів формування та управління інноваційним потенціалом підприємства.

Зважаючи на це, лише за умови принципів комплексності та узгодженості у функціонуванні всіх напрямів, складників та зв'язків механізму формування інноваційного потенціалу підприємства зможуть досягти поставлених цілей.

Висновки. Таким чином, підприємство може розвивати ефективну інноваційну діяльність підприємства за умови формування та розвитку його інноваційного потенціалу, який повинен розглядатись як система взаємопов'язаних чинників, ресурсів та можливостей. Успішне підприємство в процесі своєї діяльності має забезпечити відповідний рівень інноваційного потенціалу підприємства. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку методики оцінювання складників інноваційного потенціалу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гарматій Н.М. Сутність інноваційного капіталу та необхідність його застосування в галузі телекомунікацій / Н.М. Гарматій // Галицький економічний вісник. – 2009. – № 2. – С. 42–46.
2. Кавтиш О.П. Теоретико-методичні підходи до визначення сутності інноваційного потенціалу підприємства / О.П. Кавтиш, Н.П. Круш // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.kpi.ua/uk/node/315>.
3. Сидорчук І.П. Сутність, структура та особливості оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства / І.П. Сидорчук // Науковий вісник Полтавського нац. техн. ун-ту ім. Ю. Кондратюка. Серія «Економіка і регіон». – 2014. – № 2 (45). – С. 97–101.
4. Фарат О.В. Формування структури інноваційного потенціалу підприємства та особливості управління його розвитком / О.В. Фарат, Р.Р. Русин-Гриник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми економіки та управління». – 2010. – № 684. – С. 273–278.
5. Захарченко В.І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: [навч. посібник] / В.І. Захарченко, Н.М. Корсікова, М.М. Меркулов – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 448 с.
6. Герасимов К.Б. Инновационный потенциал управления операциями организации: [монография] / К.Б. Герасимов. – Самара, 2010. – 216 с.
7. Радзівіло І.В. Механізм формування інноваційного потенціалу промислового підприємства: структурізація та ідентифікація елементів / І.В. Радзівіло // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2012. – № 7. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.nauka.com.ua/?op=1&z>.
8. Касьяненко В.О. Інноваційний потенціал: взаємозв'язок з науковим та науково-технічним потенціалом / О.В. Касьяненко //

- Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2012. – № 4. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1099>.
9. Громека В.И. США: научно-технический потенциал / В.И. Громека. – М.: Мысль, 2007. – 152 с.
  10. Бондарчук М.К. Характеристика складових інноваційного потенціалу господарських структур в системі «інновації – фінанси – виробництво» / М.К. Бондарчук, Я.Р. Біленська // Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції. – Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2011. – С. 197–198.
  11. Родіонова І.В. Оцінка рівня та напрямів підвищення інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості / І.В. Родіонова // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2012. – № 4 (2). – С. 193–196.
  12. Іванова К.В. Технологія оцінки гармонійності складових інноваційного потенціалу підприємств / К.В. Іванова, Я.А. Громова // Вісник Хмельницького нац. ун. – 2009. – № 6. – Т. 3. – С. 233–237.